

PRIGODNA MISA ZA UMIRUĆE

Ulazna pjesma (Ps. 22, 42): Oče, ako hoćeš, otkloni ovaj kalež od mene ali neka ne bude moja, nego tvoja volja. (U usk. vr. aleluja, aleluja). — Ps. 114, 3—4). Boli smrtne snađoš me, stegoše me zamke podzemlja, snašla me muka i tjeskoba: tada zazvah ime Gospodnje. — Slava Ocu... Oče...

Molitva Bože, milosrdno si otvorio ljudskom rodu pristup u vječni život iz same smrtnosti kojom se za kaznu mučimo: podaj, molimo, da oni koji su u smrtnoj borbi, osjete kako se pridružuju trpljenju tvoga Jedinorođenca i kako se njegovom krvlju obilježeni, tebi prikazuju. Po istom Gospodinu.

Čitanje Poslanice blaženoga Pavla Apostola Korinćanima (I Kor 15, 20—26): Braćo, Krist je uskrsnuo od mrtvih, on je prvenac umrlih. Budući da je po čovjeku došla smrt, po Čovjeku dolazi i uskrsnuće od mrtvih. Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu svi oživjeti. Svaki u svom redu: prvenac Krist, potom, u vrijeme njegova dolaska, Kristovi pripadnici. Zatim će doći svršetak, kada preda — pošto uništi svako poglavarstvo, svaku vlast i silu — kraljevstvo Bogu i Ocu. Da, on mora kraljevati, dok ne podloži svoje neprijatelje pod svoje noge. Neprijatelj koji će biti posljednji uništen jest smrt.

Pjesma iza Poslanice (Ps. 30, 17—18): Rasvijetli lice nad slugom svojim, po svojoj me dobroti spasi. * Gospode, ne bilo me stid što te zazvah. Aleluja, aleluja. * Ps. 26, 13 Vjerujem da ću uživati dobra Gospodnja u zemlji živih. Aleluja.

Poslije Sedamdesetnice mjesto Aleluja govori se:

Zavlaka: (Ps 129, 1—4) Iz dubine, Gospode, vapijem tebi: Gospodine, čuj moj glas! Neka pazi uho tvoje na glas moga vapaja. * Ako se Gospode, grijeha budeš spominjao, Gospodine, tko će opstati?

* Al u tebe je praštanje i zbog zakona tvoga čekam tebe, Gospodine.

U uskrsno vrijeme mjesto Pjesme iza Poslanice govori se:

Zavlaka: Aleluja, aleluja. * Ps. 26, 13: Vjerujem da ću uživati dobra Gospodnja u zemlji živih. Aleluja. U Gospoda se uzdaj, ojunaci se. Aleluja.

Čitanje svetoga Evandjelja po Luki (Lk 23, 33-34 i 39-43).
U ono vrijeme, kad dođoše na mjesto zvano Lubanja, tu razapeše njega i zločince: jednoga s desne, a drugoga s lijeve strane. A Isus je molio: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine.« Jedan od obješenih zločinaca vrijeđao ga je: »Zar nisi ti Mesija? Spasi sebe i nas!« Tada drugi progovori i ukori ga: »Zar se Boga ne bojiš ti koji podnosiš istu kaznu? Mi smo ovdje po pravdi jer primamo zasluženu plaću za svoja djela. Ali ovaj nije nikakva zla učinio.« I reče Isusu: »Gospodine, sjeti me se kad dođeš u svoje kraljevstvo!« On mu reče: »Zaista, kažem ti, danas ćeš biti sa mnom u raj.«

Prikazna pjesma (Ps. 27, 7): U Gospoda se uzdalo moje srce i pomoć mi dođe. Zato mi kliče srce (u usk. vr. aleluja).

Prikazna molitva Neka ti budu mili, Gospodine, darovi naše odanosti kojima u svojoj dobroti razveseljuješ naš svagdanji život: daj da po ovim darovima, posvećenima otajstvom smrti tvog jedinorođenog Sina, slavimo trajnu pobjedu nad smrću. Po istom Kristu.

Pričesna pjesma (Iv 6, 55) Tko jede moje tijelo i pije moju krv ima život vječni i ja ću ga uskrisiti u posljednji dan (u usk. vr. aleluja).

Popričesna molitva Molimo te, Gospodine, okrijepi nas ovom hranom, te one koje na ovom svijetu podržavaš snažnom svojom pomoći, na polasku iz ovoga života prati utjehom svoje dobrote. Po Kristu.

NOVE PREFACIJE I ANAFORE

Sudionici smo najveće liturgijske reforme u povijesti Crkve. Poslije iskonskog stvaranja obreda i molitava još nitko i nikada nije poduzeo na tom polju ovo što je pokrenuo II vatikanski sabor. Nije to samo mnogo po kvantiteti nego je i po kvaliteti izvrsno. Nastojanja su Vijeća za provedbu saborskih odluka o liturgiji, sada Kongregacije za obrede, u prvom redu upravljena oko žrtve sv. Mise. Dosadašnje su promjene vrlo razborito izvedene postepeno pa smo tako dobili osam novih predslavlja i tri nove euharistijske molitve (anafore). Obilno se već njima služimo, ali je pravo da o njima uvijek iznova razmatramo i govorimo vjernicima. Evo

u tu svrhu braći svećenicima i redovničkim poglavarima nekoliko misli dobrim dijelom prema časopisima »Rivista di pastorale liturgica« (god. VI, br. 6), »Assemblées du Seigneur« (ser. II, br. 2), »Erbe und Auftrag. Bened. Monatschrift« (god. 45, br. 1) i »Notitiae« (1968, 4); kao i knjižici: R. Falsini, Le nuove preghiere eucaristiche, Milano 1968.

I

U tridentskoj misi, kakvu smo služili donedavna, predslavlje je bilo previše i ujedno premalo istaknuto i shvaćeno. Previše, naročito kod pjevane mise kad se samo ono pjevalo a čitav kanon, kojemu je predslavlje zapravo uvod, izgovarao se posve tiho i redovito dok je puk pjevao »Svet« i »Blagoslovljen« a zvona u crkvi i na zvoniku uvelike zvonila. Upravo začuđuje kako se je tu anomaliju moglo podnositi toliko stoljeća. Tim je predslavlje bilo i premalo shvaćeno jer je, odijeljeno od kanona, djelovalo samo kao uvod kojemu se izgubilo pravo značenje. Neshvaćanje njegove uloge zgrčilo je njegov broj na samih desetak predslavlja od kojih se najčešće ponavljalo »obično« koje je imalo samo početak i svršetak bez bitne sredine, a nedjeljom preteško predslavlje o presv. Trojstvu u kojemu također nema spomena ni o stvaranju ni o otkupljenju, što je jedno ili drugo ili oboje za predslavlje bitno. Na to se je premalo pazilo i kod pet šest novih predslavlja uvedenih u našem stoljeću.

Takvo je stanje tim čudnije što su stare liturgijske knjige (sakramentariji) imale mnogo više predslavlja, skoro pola tisuće, za svaku misu posebno. Kažu da će ih u novom Misalu biti oko 70 pa je ovih osam novih samo prvi korak u to obogaćenje. Bit će i nanovo sastavljenih ili barem popravljenih, kao što je već sada ne samo ispušteno dosadašnje obično predslavlje nego i popravljeno apostolsko te se od dosadašnje prosbene molitve, što predslavlje nije, pretvorilo u zahvalno isticanje činjenice da Crkvu vodi Bog po svojim apostolima i namjesnicima. Inače su nova predslavlja dodana ondje gdje su najviše manjkala: u doba došašća, u nedjelje preko godine i u obične dane. A kad se uzmu i dva nova predslavlja kao uvod u II euharistijsku molitvu (koji se može mijenjati po volji) i u IV (koji se ne može mijenjati), onda već sada imamo mnogo bogatiji izbor zaista vrlo sadržajnih predslavlja.

Poznato je da naše misno predslavlje odgovara dvjema dijelovima molitve koja je pratila ispijanje zadnje čaše kod hebrejske obredne gozbe (berakoth). Izraelci su kod toga za-

hvaljivali Bogu što ih je stvorio i njih posebno odabrao. Prva je dužnost zajednička svim ljudima, a druga je za kršćane još konkretnija: zahvala za još divnije djelo otkupljenja kojim smo po novom i vječnom Savezu svi postali Božji narod. Vrlo lijepo i sažeto ističe te dvije misli II predslovlje običnih dana: »U svojoj dobroti ti čovjeka sazda te ga, pravedno osuđena, u svom milosrđu spasi po Kristu našem Gospodinu«. Nije teško u razmatranju potražiti te za se razviti i obogatiti izraze o tim dvjema činjenicama, u svakom predslovlju izraženima na svoj način. Neka su od tih novih predslovlja uzeta doslovno iz starih sakramentarija (II običnih nedjelja) ili su prema njima sastavljena (oba za došašće) ili su vrlo bremenito obogaćena biblijskim i patrističnim pojmovima.

Dvije *adventne* prefacije odgovaraju dvjema glavnim smjernicama toga doba: Kristovo konačno došašće u slavi na koje se pripravljamo zadnjim poduhovskim nedjeljama i došašćem kroz čitav život, te Kristovo došašće u tijelu koje slavimo o Božiću i na koje se posebno spremamo zadnjih osam dana prije tog blagdana. U I predslovlju nisu, kako to često biva, mogli biti posve dobro prevedeni neki izrazi: npr. za »munus implevit« imamo hrvatski samo »ispunio« a nije naglašeno da je to bila zadaća povjerena Bogu-čovjeku, a riječju »naum« samo je djelomice preveden izvorni pojam »dispositionis« kojim već sv. Irenej označuje čitav Božji plan našega spasenja. II predslovlje ukratko ali vrlo lijepo spominje sve tri glavne osobe koje su pripravile Isusov dolazak i kod njega bitno sudjelovali: proroke, Majku Božju i sv. Ivana Krstitelja. Kako i stručnjaci uvijek ne uspiju najbolje prevoditi, vidi se iz franc. prijevoda u gore spomenutu spisu gdje je u vezi s Marijom »sustinuit« preveden s »čekala« (a *attendu*), kako u crkv. latinštini više puta ta riječ i znači, ali ovdje je bez sumnje pravilno: »nosila«. A izrazi »radujemo« i »raspjevane« zvuče nekako kao prethodna jeka nebrojenih božićnih pjesama kojima svi kršćanski narodi u crkvama i u kućama proživljavaju otajstvo Isusova rođenja.

Dosadašnje je *korizmeno* predslovlje sa svojim asketskim isticanjem posta, koji je sada tako reduciran, ostavljeno samo za korizmene ferije. Za nedjelje toga doba, kad se i onako nikada nije postilo, određeno je novo predslovlje koje nas ima poticati na zdušnije vršenje ljubavi prema Bogu (*pietatis officia*) i prema bližnjemu (*opera caritatis*). A ta što brojnija i što srdačnija dobra djela, a još više sudjelovanje kod svetih

liturgijskih otajstava (taj izraz slabo a još površnije riječ »obnavljanje« prenosi iterativno značenje izvornog »frequentatione mysteriorum«) imaju nas očistiti i u radosti pripraviti na uskrsne milosti. Dakle, i sve korizmeno pokajničko i pokorničko vježbanje ima se odvijati ne u žalosti (usp. evanđelje Pepelnice) nego u radosti kako govore sveti oci i sv. Benedikt u svojem pravilu učeniku za korizmu (cum spiritalis desiderii gaudio sanctum Pascha exspectet).

Malo će se kojem predslovlju radovati pastiri duša kao novim, zapravo vrlo starim (iz Gelazijeva sakramentarija, 7. st.) prefacijama za *nedjelje preko godine*, jer će zamijeniti dosadašnje predslovlje o presv. Trojstvu koje ostaje samo za taj blagdan. Ako se na koji tekst morao primijeniti propis saborske Uredbe o bogoslužju, onda sigurno na taj. Naime, još više nego o obredima vrijedi o riječima ono što govori njezin čl. 34: »Neka se obredi odlikuju plemenitom jednostavnošću, neka budu kratki i jasni... i neka budu prilagođeni shvaćanju vjernika.« Takva su zaista dva nova nedjeljska predslovlja koja s malo riječi mnogo govore o tome što je otkupljenje, što je nedjelja (sedmična proslava Uskrsa) i što je Misa. Samo je poželjno da nam naši glazbenici za ta kao i za druga nova predslovlja što prije pruže koralni napjev, možda u prilogu obnovljenog časopisa »Sv. Cecilija«. Koristi spomenuti da se je II predslovlje očividno nadahnulo i na riječi saborske Uredbe o Crkvi: »Kršteni se po preporodu i pomazanju Duha Svetoga posvećuju da budu duhovni dom i sveto svećenstvo, da svim djelima kršćanina prinose duhovne žrtve, i da navješćuju čudesa onoga koji ih je iz tmina pozvao u divno svoje svjetlo« (usp. 1 Petr 2, 4—10).

Kolika je redovito prednost u kratkoći i jasnoći novih tekstova najbolje vidimo ako novo *euharistijsko* predslovlje usporedimo s ona dva koja su bila dozvoljena za neka mjesta. Uzeta su, čini se, bila iz galikanske liturgije koja obiluje pleonazmima i razvučenošću, dok je novo sasvim u duhu rimske preciznosti i pregnantnosti. U tridesetak je riječi izneseno sve bogatstvo euharistije: Vječni svećenik i žrtva, njezino prikazanje i blagovanje, njezino soteriološko i eshatološko značenje. A nije li izraz »prvi« glasan poziv da ga svi slijedimo i da tako »dopunjujemo što nedostaje Kristovim mukama« (Kol 1, 24)?

Otajstvo je spasenja u I predslovlju za *obične dane* opisano biblijskim riječima iz ništa manje od sedam mjesta: Kol 1, 19; Ef 1, 10; Iv 1, 16; Fil 2, 6s; Kol 1, 20; Fil 2, 9;

Heb 5, 9. Pravo je rečeno da tako bogati liturgijski tekstovi zahtijevaju produženu katehezu o Pavlovoj teologiji. A uz naglašenu egzistencijalnu stvarnost kršćana veliku dinamičnost u liturgijsko proživljavanje Mise unose izrazi kao onaj koji govori da je Krist »izvor vječnoga spasenja« »svima koji idu za njim«. Dok je to predslavlje pravi hvalospjev našem Kralju i vodi, kojega u Misi žrtvujemo i blagujemo, II je predslavlje za obične dane zaista jednostavno jer ističe, kako je gore rečeno, samo dvije običajne i glavne misli vodilje za slavljenje Kristova spomen-čina: stvaranje i otkupljenje.

II

Ako smo s veseljem dočekali nova predslavlja i očekujemo još mnoga druga, veću smo potrebu osjećali za novim anaforama. Vrlo je zanimljiv taj razvoj. Kroz stoljeća je Rim-ska crkva molila svoj jedini misni kanon, od Grgura Vel. skoro posve nepromijenjen. Bilo se uvriježilo mišljenje da je skoro nepromjenjiv. Kao važan zahvat smatrao se korak Ivana XXIII kad je u nj unio ime sv. Josipa. Tko bi mislio da će tako brzo svaki misnik uzimati taj kanon samo kad ushtjedne zamjenjujući ga s tri nova? Ta je želja postala općenita kod svećenika i kod vjernika od kada se kanon moli na živom jeziku naglas. Čemu ponavljati uvijek isto kad je u početku Rim-ska crkva imala barem još jedan kanon misni a još više druge Crkve, osobito sirijska. I ovom se prigodom pokazala vrijednost zajedničke glasne molitve. Dok se toliko stoljeća jedan te isti obrazac tiho molio, preveden i glasno izgovaran pokazao se siromašnim i tražio je osvježenje i obogaćenje. Svaki predmet pa i svako otajstvo bolje su rasvijetljeni s više strana. Spasiteljev nam je život i nauk prikazan u četiri nadahnuta evanđelja. I za euharistijsko smo otajstvo sada dobili uz rimski još tri »pravila« po kojima se ono pred nama i za nas obavlja. Kad bi samo to bila donijela suvremena liturgijska reforma, morali bismo biti zahvalni Duhu Svetomu za mogućnost da bolje shvaćamo i svjesnije izvršavamo Kristov spasiteljski spomen-čin.

Bit će valjda najkorisnije ako značenje ove promjene i prikaz novih anafora iznesemo u obliku sedam nacрта za propovijedi kojima možemo vjernicima iznijeti važnost i sadržaj ovoga novog dara Majke Crkve. Svatko će po njima lako vidjeti što još ima povjerenim dušama o tome govoriti bilo posebnim govorima ili uplićući te misli u redovite propovijedi.

I NACRT

1. Novi korak u liturgijskoj reformi

a) Ima li koga tko bi želio da se misa služi kao pred desetak godina: na tuđem jeziku, većinom tiho od svećenika okrenuta leđima prema puku dok taj nije ništa molio ili nešto što nije bilo u vezi s misom, s često ponavljanim biblijskim čitanjima koja su nam zato malo govornila...

b) Vjernici su najmanje imali od središnjeg i bitnog dijela sv. Mise. Znali su da je po pretvorbi Isus na oltaru i pobožno su mu se, barem neki, klanjali, ali malo su imali pojma kako se posvećuje kruh i vino u Kristovo tijelo i krv, a bilo ih je koji su to smatrali nekim magičnim činom. Ni slutili nisu da je to i njihova žrtva kod koje oni imaju sudjelovati.

c) Budući da je na miru ostavljen dosadašnji Rimski kanon koji je samo obogaćen s tri nova, svima mora biti jasno da se time nije ništa bitno promijenilo nego samo dosadašnje upotpunilo. Usavršavaju se sve zemaljske stvari (stanovi, sredstva za putovanje i međusobno obavješćavanje) pa zašto ne bi i naše bogoslužje? Time se ne mijenja vjera nego se čini svjesnijom i stoga, Bogu dražom i nama korisnijom.

2. Što je Euharistijska molitva? (dalje: EM)

a) Najprije što nije: nije molitva pred euharistijskim Spasiteljem kakvih mnogo imamo u našim molitvenicima i priručnicima. Ta je i dalje preporučena, ali najbolje da bude osobna, bez mnogo riječi, kako je arški seljak kazao sv. Ivanu Vianeju da on gleda Isusa u svetohraništu, a Isus njega... Ali to se čini izvan mise.

b) Rimsko Vijeće koje je pripravilo sve ove promjene izdalo je i ovu uputu: »Ovdje se radi o molitvi kojom zahvaljujemo Ocu, hvalimo ga i upravljamo mu svoje prošnje, a koja se izgovara nad kruhom i vinom i kod koje, u nasljeđovanju Gospodina Isusa (čineći što i on) i u poslušnosti njegovoj zapovijedi, obnavlja se i posadašnjuje ono što je Gospodin učinio na zadnjoj večeri da onda u pričesti primamo njegovo tijelo i njegovu krv« (Notitiae 40, 149). Dok se gore radi o klanjanju prisutnom Isusu, EM je izvještaj i spomenčin koji nam pruža Isusovu žrtvu i omogućuje blagovanje te žrtve, za što je Krist i ustanovio sv. misu.

c) Malo terminologije: Predslovlje (prefacija od lat. *prae-fari* = predgovoriti, navijestiti) je uvod u EM kojim se Božji narod poziva na zahvaljivanje nebeskom Ocu (Hvalu dajmo... Uistinu je dostojno i pravedno, pravo i spasonosno, da vazda i svagdje zahvaljujemo...) i raznim se izrazima iznose razlozi zašto smo dužni zahvaljivati: što nas je stvorio i otkupio.

Kanon znači propis, pravilo po kojemu se Isusov spomenčin ima izvršiti. Bitno je ono što je učinio Krist na Zadnjoj večeri i to mora biti u svakom kanonu, a sve drugo se u početku slobodno sastavljalo i s vremenom ustalilo, ali Crkva poput svake zajednice može sve svoje zakone, pa i to pravilo za misu, mijenjati i usavršavati.

I anafora je grčka riječ, a znači podignuće (i nas misnik poziva: Gore srca! Na što ga mi uvjeravamo da ih imamo kod Gospodina). Prema tome taj naziv označuje prikazanje koje se zaista i vrši u tom središnjem dijelu mise kad prikazujemo Isusovo tijelo i krv.

Kod EM pridjev tumači kakva je to molitva: euharistija = zahvala, pa njom činimo što je Isus učinio kod raznih svojih čudesa, a izričito (pročitaj: Mt 26, 26—7; Mk 14, 22—3; Lk 22, 17, 19; 1 Kor 11, 24) kad je ustanovio misu i pričest. Po tome je taj naziv i prevladao.

3. Važnost EM i uopće euharistije

a) EM je najvažnija crkvena molitva, dakako uz »Oče naš«, ali i pred njim ima prednost u koliko je on samo molitva, a EM molitveni obrazac kojim se izvršuje obnova Isusove žrtve. Uz to u misi imamo i »Oče naš« (sada se moli i pjeva zajednički) koji spaja žrtvu i pričest.

b) EM izniče i potvrđuje našu vjeru u Krista umrla i uskrsla za naše spasenje, nadu u njegov povratak i iščekivanje njegova povratka, ljubav između nas i njega, te po njemu između svih nas koji smo po jednom kruhu jedno tijelo (1 Kor 10, 17).

c) O važnosti euharistije za kršćanski život u našoj zajednici vidi dokumente II vatik. sabora: O bogoslužju 2, 7, 10, 41; o Crkvi 11; o svećenicima 2, 5, 6; Uputa SZO od 25. V 1967. o štovanju euh. misterija 1, 3, 6—8. A i u tu svrhu treba pomnivo slušati svaku homiliju koja nam ima ne samo protumačiti misna čitanja nego nas i uvesti u slavljenje euharistije.

II NACRT

1. Kako je nastala EM?

a) Isus je na zadnjoj večeri

- uzeo kruh ... čašu ...
- zahvalio ... zahvalio ...
- razlomio ga ... pružio ga ...
- »jedite« ... »pijte« ...

Time bi ipak bila obavljena samo prva i ujedno zadnja misa i pričest. Ali je Isus ljubio i ljubi »svoje do kraja« (Iv 13, 1) pa je nadodao: »Ovo činite na moj spomen«. Stoga i jest misa Isusov i s njime naš »spomen-čin« (oba se ta pojma nalaze izričito u Kristovim svemogućim riječima).

b) Gospodin je to učinio kod židovske obredne večere kojom su svake godine slavili čudesni izlazak iz egipatskog ropstva i prijelaz (pasha, vazma) u obećanu domovinu. Kod te su obredne gozbe zahvaljivali Bogu svome koji ih je stvorio i oslobodio te učinio svojim narodom s kojim je sklopio sasvim poseban ugovor, savez.

c) Svi su se kršćani, bilo koje rase i klase, smatrali novim Božjim narodom koji je po Kristu (koja razlika od posrednika SZ — Mojsije! ali postoji i sličnost lijepo izražena u filmu »10 zapovjedi« koji su mnogi gledali) s Bogom sklopio »novi i vječni savez«. Stoga su i kršćani, slijedeći Isusa, zahvaljivali kod spomen-čina svoga saveza s Bogom.

2. Raznolikost EM

a) Kao što je Crkva Gospodnjoj molitvi dodala embolizam »Izbavi nas«, a anđeoskom pozdravu »Sveta Marijo ...«, tako je na temelju Isusovih riječi i židovskog zahvaljivanja sam čin euharistijskog posvećenja obavila svojim dopunskim molitvama.

b) Svaki čovjek, a pogotovo svaka zajednica i svaki narod iste misli izražava na sebi svojstven način i prema tome su nastale razne EM u raznim liturgijama, a i u pojedinim liturgijama više EM. Time su nastali mnogi vidovi i promatranja istog otajstva, što je vrlo korisno.

c) Kad se razvila liturgijska godina, bilo je sasvim naravno da se u EM spominje i pojedini blagdan kako to najljepše čini Rimski kanon, sadašnja prva EM, pa je pravo da

se barem u te dane ona upotrebljava. Na taj se način ističe da je euharistija spomen-čin svih otajstava našega otkupljenja u kojemu je uključeno Kristovo utjelovljenje i njegova paruzija (dolazak u slavi po nas).

3. Bitni sastavni dijelovi EM

a) U EM je najvažnije, što se nikako ne smije ispustiti, sve ono što je Isus učinio i rekao kad je ustanovio novoza-vjetnu žrtvu. Samo to nam na oltaru čini nazočnim Krista koji je za nas umro i uskrsnuo pa se među nama i nalazi u svojem proslavljenom, sada vječnom stanju. Stoga se na nj izričito pozivamo u svakoj EM, barem na početku (u pred-slovlju) i u završnoj doksologiji (po Kristu-posredniku, s Kristom bratom, u Kristu-glavi zajedničkog otajstvenog tijela).

b) EM nema magičnu moć. Ona je zaista molitva da ovdje i sada bude izvršeno posvećenje kruha i vina u Kristo-vo tijelo i krv, što i tvori našu misnu žrtvu i omogućuje pri-čest. A kome da se za to obratimo ako ne Kristovu Duhu po kojemu je izvršeno utjelovljenje (Lk 1, 35) i otkupljenje krv-
nom žrtvom na križu (Heb 9, 14) pa će on izvršiti i njezino nekrvno obnavljanje na oltaru. U tu ga svrhu zazivamo da on to učini. U novim je EM ta epikleza izričita, a u I sadr-žana u molitvi »Bože, blagoslovi« pa je sada određeno da se kod te molitve (a ne više kod one ispred nje) pruže ruke nad kruhom i vinom, dakle posve jednako kao u trima novim EM.

c) Uz tu bitnu molitvu-epiklezu EM sadrže razne prošnje, među kojima se uvijek ističe molitva za one koji će od te misne žrtve blagovati, i pozivanje na zagovor svetaca, za-jedničkih Božjih i naših prijatelja i s Kristom posrednikâ. Dok je I EM u tome skoro pretjerivala pa je sada dano na volju da se imena manje poznatih svetaca mogu ispustiti, nove EM te prošnje i zagovore vrlo lijepo uklapaju u čitav obrazac.

III NACRT

1. Nove EM

a) Uvedene su iz ovih razloga: jer više njih imaju sve druge liturgije a nekada je imala i rimska; da se izbjegne monotonija (jednolikost); da bolje shvatimo i proživljavamo otajstvo euharistije; da se promiče spontanost (naravnost,

osebujnost misnika i zajednice) u slavljenju našega spasonosnog otajstva kod kojega smo pozvani i bez kojega nam nema Božjega života (Iv 6, 53—58).

b) Sada imamo četiri EM. Neki predviđaju da će ih s vremenom biti uvedeno još više. Mogu nas podsjećati na četiri evanđelja, a pada na pamet da je II EM najkraća kao i II evanđelje, a IV EM osebujna i misaono najdublja kao i IV evanđelje apostola-teologa.

c) Nastale su EM: I (Rimski kanon) se pripisuje redakciji pape Damaza i Ambrozija s nekim malim kasnijim dodacima; II je isto rimska jer je usavršena anafona koju donosi Hipolit rimski (+235); III je prema njoj sastavljena većinom na predložak o. Vagagginia kojega je o. Bugnini, tajnik Vijeća (sada Kongregacije za obrede), nazvao »teologom Vijeća«; IV napravljena prema uzorku istočnih liturgija s osobitim obzirom na antiohijsku tradiciju koja je Zapadu nekako najbliža.

2. Ustrojstvo EM

Sve EM imaju vrlo jasno istaknute ove temeljne crte:

— Uvodni dijalog (pozivi misnika i odgovori vjernika) s predslavljenjem (samo je u IV stalno) koje dolazi do vrhunca u »Svet«.

— Prijelaz od »Svet« u samu EM u užem smislu. Taj je prijelaz u II EM vrlo kratak, u III kratak, u IV dugačak.

— Epikleza, zaziv Duhu Svetomu da pretvori kruh i vino u Kristovo tijelo i krv.

— Izvještaj o ustanovljenju Kristova spomen-čina i time njegovo obnavljanje za prisutnu zajednicu.

— Anamneza, spominjanje Krista i njegovih glavnih otкупiteljskih čina. To čine vjernici i još posebno misnik.

— Molitva da taj naš prinos bude primljen od Boga, a nama da bude spasonosno njegovo primanje u pričesti.

— Sjedinjenje sa svecima i s njihovim zagovorom za Crkvu i za glavne potrebe svega svijeta.

— Završna diksologija Ocu po Sinu u Duhu Svetomu sa skupnim odgovorom puka: Amen — tako budi!

Sve dakle kako najbolje odgovara činjenicama, Božjemu i našem postojanju, a ne umovanje o bitnosti; egzistencijalčki a ne esencijalčki, upravo prema suvremenom filozofiranju.

2. Rimski kanon

Neće biti teško priznati da je gore opisano ustrojstvo najviše poremećeno i najmanje vidljivo u sadašnjoj I EM. Ipak se ne smije dogoditi da ju se i usprkos njegovim ispravcima često mimoide. Kroz više od četrnaest stoljeća u nebrojenim je crkvama po cijelom svijetu rukovodila slavljenje euharistije i davala duhovne hrane mnogim svecima i nepreglednim naraštajima svećenika. A veliko je i njezino teološko bogatstvo, osobito u naglašenim mislima prikazivanja misnih darova i našega prianjanja uz Boga. Uz to sadrži više izraza koji su pravi biseri, npr. kad za Kristovu muku kaže da je »blažena«. To je shvaćanje prvih vijekova Crkve i ističe misao razvijenu u Pohvali uskrsne svijeće o vezi ljudskog grijeha i Božjeg otkupiteljskog čina, a može nas podsjećati i na činjenicu da je u euharistiji prisutan proslavljeni Krist kakav se nalazi u svojoj sada vječnoj blaženosti.

IV NACRT

1. Usklik vjernika poslije posvećenja

a) Izvana će se ta prinova najviše opaziti. Cilj joj je da se zajednica što svjesnije i djelatnije pridruži Kristovoj i svojoj žrtvi. Na taj način u EM Božji narod dolazi do riječi četiri puta: kod uvoda i zaključka predslavlja, poslije posvećenja i na kraju EM. Nastup je, dakle, misnika kao posvetitelja uokvireno u dijelove koji pripadaju zajednici.

b) Za taj su usklik dane tri inačice. Koliko se čuje, svuda se uvodi prva, bit će zato što je ne samo prva nego i biblijski te liturgijski najbogatija. S vremenom će se valjda uvesti i ostale, što bi bilo poželjno naročito za drugu u kojoj je u našem prijevodu — za razliku od prve — ostala naglašena Pavlova tvrdnja: »dok ne dođeš«.

c) Nije sve isto ni kako se taj usklik izvodi. Jasno, da ga imaju izreći svi prisutni, što će se najlakše i najbrže uvesti preko djece. Ali bilo bi poželjno da se pjeva i kad misnik EM ne pjeva jer pjevanje bolje odgovara uskliku. Koralni napjev, koji je donio novi »Obred mise«, težak je pa bi trebalo da i tu naši glazbenici priskoče (znači: brzo) u pomoć. Svakako, izvođenje usklika treba izvježbati.

2. Sadržaj usklika

a) Glavna mu je misao da je euharistija vezmeno otajstvo, dakle ono koje obnavlja Kristovu pashu-prijelaz da i nas povuče za sobom. To je gledište jedno od otkrića II vatik. sabora (v. O bogoslužju 5, 6, 31; Uputa SZO »Među prve plodove« od 26. IX 1964. br. 6; i gore pod I 3c spomenuta, br. 3 i 25). Sav život kršćanske zajednice u njezinoj vjeri, nadi i ljubavi ima tu svoje žarište.

b) Nije teško uvidjeti koliko je u tim usklicima naglašeno Kristovo trpljenje, uskrsnuće i ponovno došašće. To njegovo jedno i trojno otajstvo po euharistijskoj žrtvi i pričesti prelazi na nas koji tim usklikom svim svjedočimo da smo toga svjesni i da zaista sudjelujemo.

c) U vezi s tim možemo reći da je taj usklik više nego puka riječ, on je čin, naš čin kojim se oduševljeno pridružujemo svojem misniku i cijelom svijetu naviještamo svoju privrženost Kristu. Tu je dopunu euharistijskog spomen-čina mogla uvesti samo Crkva, nadahnutu i vođena od Duha Svetoga.

3. Sudjelovanje vjernika

a) Suvremena liturgijska obnova dosljedno provodi što je odredio sabor: »U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada« (28). Puk ne može izgovoriti riječi posvećenja, dotično one tada ne bi ništa proizvele, ali sada se eto može toj »tajni vjere« najuže pridružiti.

b) Euharistijsko posvećenje uključuje i prikazanje Kristove žrtve (koju mi tada »prinosimo« (izraz se nalazi u anamnezi svih EM) i pridruživši njoj žrtvu svoga bića obavljamo svi svoje »duhovno bogoštovlje« (usp. Rim 12, 1). EM nam mnogo daje, ali i mnogo od nas traži.

c) Krist je za nas prinio Ocu sebe na križu, a jer je po pretvorbi sada na oltaru to isto njegovo tijelo samo u različitom stanju, prinosi se i sada zajedno s nama. Na taj je način nama kod svake mise na raspolaganju, i to svima nama, ono što je Isus Krist učinio »jedanput zauvijek« (Heb 10, 10). Sveti pisac naglašuje da nas je taj prinos posvetio i dakle uvijek posvećuje i čini savršenima (10, 14).

d) Nigdje kao u liturgiji, a u liturgiji nigdje kao u misi ne vidi se da — uz zarađeno ministerijalno svećenstvo (služenje) — postoji i s njim sudjeluje »kraljevsko svećenstvo«,

tj. čitav Božji narod, za to osposobljen krštenjem. Taj će nauk II vatik. sabora (Uredba o Crkvi 10, 11, 34) sada vjernicima često dozivati u pamet I predslovlje za obične nedjelje. Samo i kod tog svećeništva, kao i kod Kristova i zaređenog svećenstva, treba da sa svećeništvom bude sjedinjena i osobna žrtva.

V NACRT

1. *Ustrojstvo II EM*

a) Uz ono što je gore istaknuto na prvi je pogled jasno da ova EM predstavlja jednu molitvu, a ne skup molitava kakav nam je izgledao Rimski kanon. Početnim »uistinu«, »zato« i »dakle« svi su kratki pojedini dijelovi II EM savršeno povezani u jednu cjelinu.

b) Da ne bi II EM izgledala previše siromašno, Hipolitovu je predlošku dodano novo predslovlje, koje se može i mijenjati, s isticanjem činjenice stvorenja i otkupljenja koje je uništilo našu smrt i osigurale naše uskrsnuće. Ta je rečenica dostojna da stoji uz bok najljepših liturgijskih tekstova što ih je stvorio rimski genij.

c) Za razliku od Rimskog kanona II EM smješta molitvu za Crkvu, spomen povezanosti vjernika i njihove sa svecima u nebu tek poslije posvećenja. S pravom je u tome uključeno uvjerenje da je sve to zapravo plod Kristove žrtve koja svoje djelovanje nastavlja u Crkvi po slavljenju euharistije. To je spominjanje vrlo sretno povezano neposredno sa zaključnom doksologijom, samo se tu vidi kako bi bilo ljepše da je njezin prijevod ostao vjerniji izvorniku i da glasi: »Po njemu...«

2. *Neke misli vodilje II EM*

a) Njezino predslovlje posebno podcrtava Kristovu ulogu: On je Riječ po kojoj je Bog sve stvorio (usp. Iv 1, 3, 9); poslan nam je kao naš Spasitelj i Otkupitelj (sinonimi koji se upotpunjuju barem time što jedan iznosi činjenicu a drugi način našega oslobođenja); jer smo stvoreni i otkupljeni, »stoga« pjevamo »Svet« Trojedinom Bogu i »Blagoslovljen« svome Otkupitelju.

b) Uza sve sažetosti teksta II EM spominje da se Krist »dragovoljno predao na muku«, a u vezi s tim uočava se opravdanost sada uvedenog Lukina dodatka: »... tijelo koje se za vas predaje«, a što Pavao još kraće izražava: »tijelo koje je za vas«.

c) Značajna je i zahvalnost Bogu što nas je pozvao da »stojimo« pred njim. Dubok je sadržaj biblijskog izraza »stajati pred Bogom« i »hodati pred Bogom«, a ovdje nas može podsjetiti na »circumstantes« I EM i ponukati sve one koji su klečeći pratili pretvorbu da odmah poslije nje ustanu i svoj usklik izreknu stojeći kako se pristoji klicanju.

d) Za rimsku liturgiju kažu da izbjegava čuvstva, a ipak njezina II EM spominje Crkvu proživljavanu i usavršavanu »u ljubavi«. Davno je istaknuta činjenica da Rimski crkva »predsjeda u ljubavi« (sv. Ignacije antiohijski) čemu i sada Sveta stolica nastoji pružiti što više dokaza.

e) U molitvi je za pokojne navedena biblijska misao (2 Sol 4, 13—18) da je smrt kršćanina nerazdruživo povezana s nadom u uskrsnuće, što tako lijepo razvija predslovlje za pokojne. A s njima II EM vrlo sažeto ali i posve jasno združuje Crkvu na nebu i na zemlji.

VI NACRT

1. Posebnost III EM

a) Bilo je u zadnje doba objelodanjeno više prijedloga kakva bi trebala izgledati EM naših dana. Malo je koji od njih pobudio opće zanimanje stručnjaka: obično su preduge, većinom za vjernike preteške, a bilo je i banalno sastavljenih. U rimsku je liturgiju sada preuzeta samo ova EM koja se dobrano povelala za II EM i, prema rimskoj tradiciji, obilato crpe iz biblijsko-liturgijske baštine opće Crkve.

b) Nema svojeg predslovlja pa se i zbog toga preporučuje da se III EM u nedjelje izmjenjuje s I EM koja također nema svojeg predslovlja. Poput nje i ova EM svako predslovlje s njegovim »Svet« prihvaća i nastavlja s »Uistinu si svet...«

c) Sve EM mole za pokojne, ali III mjesto toga običaj-noga kratkog spomena ima i dužu inačicu koja je vrlo srdačna i zbog toga je posebno zgodna da se upotrijebi kod pogrebne mise i da ožalošćene nadahne kršćanskim shvaćanjem smrti, Božjeg poziva u blaženu vječnost.

2. Rječnik III EM

a) Značajni su odmah na početku njezini glagoli u sadašnjem vremenu: »daješ život«, »posvećuješ« i »okupljaš«. U tom se stilu i nastavlja, iz čega se vidi kako Crkva povijest

našega spasenja produžuje u svako pa i u naše vrijeme. Bog nam je uvijek jednako prisutan i neprestano djeluje u našem svijetu, u nama.

b) Prema III EM Crkva je okupljena zato da žrtvuje, stoga se i toliko puta spominje »žrtva« i »prinos«. Kako nas sam obred mise u bilo kojoj liturgiji više podsjeća na Zadnju večeru nego na križ, s pravom se onda ovdje ističu izrazi o žrtvovanju, dakako, nekrivnom ali stvarnom, mističnom, što nije u suprotnosti sa stvarnim nego s vidljivim.

c) Tokom stoljeća je kod mnogih izbljedila veza između Duha Svetoga i Crkve, iako prastaro tzv. apostolsko vjerovanje stavlja u jednu rečenicu: »Vjerujem u Duha Svetoga, svetu Crkvu katoličku«. Naša EM s pravom toliko puta spominje Duha Svetoga, a skoro uvijek u smislu da »Duhom Svetim ispunjeni budemo u Kristu jedno tijelo i jedan duh«. Crkva je otajstveno tijelo Kristovo, što će naglasiti i IV EM da smo »Duhom Svetim sabrani u jedno tijelo«. Crkva je Božja obitelj okupljena »u vjeri i ljubavi«, dakle, u Duhu Svetomu.

d) Duh Sveti na poseban način vodi i oživljava zajednicu sada okupljenu za slavljenje euharistijskog spomen-čina i on nju »čini vječnim darom« za Boga. Duh nas Sveti nadahnjuje da s Kristovom žrtvom sjedinimo svoj dar, svoju žrtvu. Moglo bi se, istina, raspravljati da li je tu subjekt Duh Sveti ili Krist jer izvornik ima »Iipse«, što se može odnositi na izraz »in Christo« koji stoji neposredno prije toga, ili na prije spomenutog Duha Svetoga. U stvari je isto ako imamo na pameti da je Duh Sveti Duh Kristov.

e) Nisu bez značenja ni izrazi III EM da se misna žrtva prinosi »za mir i na spasenje svega svijeta«, da se Božja Crkva nalazi »na zemaljskom putu« i da su Božja djeca »raspršena posvuda«, što odgovara sadašnjem stanju Božjega kraljevstva na zemlji, a što je hrvatski prijevod ublažio donijevši samo »šinom svijeta«. Svakako, vrlo konkretni nazivi misionarske i putujuće Crkve. III EM je prožeta suvremenom eklesiologijom, naukom o Crkvi i shvaćanjem Crkve kakva doista jest.

Provođenje liturgijske reforme nije dovoljno samo tehnički izvježbati, nego ga treba duhom doživjeti. Inače će to biti prelaz od jedne forme na drugu, a ne prelaz od forme na život!

VII NACRT

1. Bogatstvo IV EM

a) Nije samo najduža od triju novih EM, ali nešto kraća od Rimskog kanona, posebno kod onih koji se dugo zaustavljaju kod spomena živih i pokojnih, što je bolje, a kod novih EM i prikladno učiniti prije mise. Bogatstvo riječi IV EM nije verbalno ni samo ukrasno nego zaista sličí oblaku punu životvorne kiše. Ali za tu kišu mora biti i tlo pripravljeno. Bez temeljite i dugotrajne pouke vjernika malo će im koristiti i često uzimanje te EM. Uz tu pouku svaka se zajednica smije smatrati počašćenom ako se misnik često služi IV EM.

b) Ima svoj smisao što je za predslavlje te EM određeno da se nikada ne mijenja, i prema tome ona ne odgovara za dane koji imaju vlastito predslavlje. Naime, predslavlje IV EM počinje razvijati temeljni nauk o Bogu i čovjeku, što se onda nastavlja u samoj EM. Od prvog je početka IV EM prožeta biblijskim izrazima; samo već prvi nije pravo preveden: »tibi gratias agere« nije »tebe hvaliti«, pogotovo kad se to isto odmah kaže »tebe slaviti«. To su finese, a baš takvih je puna IV EM.

c) Treba vrlo pomnjivo razmotriti i razmatrati tu EM da se upozna koliko je u njoj iznesena ekonomija (plan) i povijest spasenja. To se može učiniti pod ovim natuknicama:

- ljubav Boga prema ljudima,
- smisao svemira i posebno čovjeka,
- Kristova uloga posredništva.

d) Posebnost je te EM što izvještaj o ustanovljenju euharistije ne stavlja u vezu s prvim navodom Kristove muke, nego spomenuvši je prelazi na njegovo uskrsnuće i poslanje Duha Svetoga. Tek tada dolazi epikleza i na taj je način još jasnije da je i euharistija dar Duha Svetoga.

2. Biblijski navodi IV EM

»Jedini živi i pravi Bog« spominje se na mnogo mjesta S i NZ. Od »prebiva u nedostupnu svjetlu« v. 1 Tim 6, 16. Bog je »jedini dobar i izvor života« v. Ps 35, 10; Post 1, 31. On je pun »blagodati za svoja stvorenja« v. npr. Dj 14, 17. O »sjaju Božjega svjetla« svjedoči Mojsije i 2 Kor 4, 6; Fil 3, 21. Korove nebrotjenih četa anđela navodi Izaija i Pavao.

Bog je sve »mudro učinio« v. Izr 3, 19; Ps 103, 24.
 Što je čovjek i kakva mu je zadaća v. Post 1, 27-30; Ps 8, 6-9.
 Prema sv. Pavlu (Dj 17, 27) ljudi treba da Boga »traže i nađu«.
 Isti spominje (Rim 9, 4) ne samo savez nego »saveze-foedera«.
 Koliko je Otac »ljubio svijet« v. Iv 3, 16.
 O »punini vremena« govori Gal 4, 4, a »vremenâ« Ef 1, 10.
 Za nanav Boga-čovjeka usp. Heb 4, 15 i 13, 7.
 Kristovo djelovanje opisuju Iz 61, 1-2 i Lk 4, 18.
 »Da ne živimo više sebi već Bogu« v. 2 Kor 5, 15 i Rim 14, 7.
 O Isusovoj ljubavi »do kraja« v. Iv 13, 1.
 Trsovim rodnom naziva vino Mt 26, 29; Mk 14, 25.
 »Carstvo (boravište) mrtvih« spominje prva kršč. propovijed:
 Dj 2, 22-35.
 Kristovu »Bogu ugodnu žrtvu« tako naziva Ef 5, 2 i Heb 10.
 Za zajedništvo »jednog kruha i kalež« v. 1 Kor 10, 16-17.
 »Na hvalu tvoje slave« kaže Ef 1, 14.
 U zagovorima se spominju izrazi iz 1 Kor 15, 26-28; Rim 8,
 11 i 2 Pet 3, 12, 13.

Uz te i druge navode može se reći da je sva IV EM za-
 dojena Biblijom, pa se s pravom preporučuje da se uzima za
 vjernike koji dublje poznaju Sv. pismo. A za one o kojima to
 još ne vrijedi može IV EM biti poticaj i put da se do toga
 vinu.

Svatko će ove nacрте sa svim točkama upotrijebiti kako
 zna i može prema svojim prilikama. Jedno je sigurno: nove
 će prefacije i anafore koristiti koliko se o njima bude razma-
 tralo i govonilo.

o. Martin Kirigin OSB

ŠUTNJA U NOVOM OBREDU MISE

Čitamo u 1. knjizi o Samuelu, da je žena Ana, koja je
 bila nerotkinja, poslala u svetište u Šilu, da je stupila pred
 Jahvu, da se je ojađena u duši plačući molila Jahvi: »Jahve
 Sebaote! Ako pogledaš na nevolju službenice svoje, i opome-
 neš se mene, i ne zaboraviš službenice svoje, te dadeš služ-
 benici svojoj muško čedo, ja ću ga darovati Jahvi za sve
 dane njegova života.«

»Tako se ona dugo molila pred Jahvom, a svećenik Eli
 je motrio usta njezina. Ana govoniše u srcu. Samo se usne
 njezine micahu, a glas joj se nije čuo«. (1 Sam. 1, 9-13).